

Na prírodu môžeme nahliadať aj z mystického hľadiska

Sofia Préterová.

Celovečerný debut **Pauly Durinovej** sa po viacerých úspechoch konečne dostal do slovenských kín. Experimentálna dokumentárna snímka Lapilli, v ktorej sa režisérka vyrovnáva so stratou starých rodičov počas putovania rozmanitými skalnými krajinami, mala premiéru na filmovom festivale v Karlových Varych v rámci súťaže Proxima. Uvideli ju tiež na festivaloch DOK Leipzig a RIDM Montreal, na piešťanskom Cinematiku získala cenu primátora.

Prečo ste tému o trúchlení za starými rodičmi prepojili práve s neživou prírodou?

Táto myšlienka prišla viacej intuitívne. Krátko po tom, ako odišli starí rodičia, som obsesívne rešeršovala príbeh Aralského jazera - neviem prečo, jednoducho ma to k nemu ťahalo. Postupne je čoraz viac lákali rôzne kamenné útvary a prostredia. Až keď som navštívila niektoré z týchto lokácií, som si uvedomila, že to je miesto, kde sa viem nejakým spôsobom konfrontovať so zármuťkom a zároveň začať spomínať na starých rodičov. Mala som pocit, že skala je niečo, čo je už vo finálnom štádiu. Keď som ďalej pracovala na filme, zistila som,

„Natáčali sme na Slovensku, v Tatrách a rôznych jaskyniach, potom na dvoch ostrovoch v Grécku, v Gruzínsku a v Pompejách

že sa stále tvaruje a ovplyvňuje rôzne procesy, ktoré neustále prebiehajú.

Kde všade ste natáčali? Na Slovensku, v Tatrách a rôznych jaskyniach, potom na dvoch ostrovoch v Grécku, jeden z nich bol vulkanický, v Gruzínsku a v Pompejách. Vo filme však nie je uvedený, odkiaľ ktorá scéna pochádza. Je to pomyselným cestou z najkrajším ekosystémom.

Ako dlho trvala práca na filme?

Takmer tri roky. Pôvodne malo ísť o krátky film, ale postupne som zistila, že potrebuje pomalší rytmus a na to, čo chcem povedať, by taká dĺžka nestačila. Tak sa to napokon rozrástlo na celovečernú snímku.

Bolo pre vás náročné vyrovnávať sa so svojimi emóciami takto prostredníctvom filmu?

Mám pocit, že som si na to týmto dielom vytvorila priestor, čo som v skutočnom živote nedokázala. Na jednej strane to bolo náročné, no na tej druhej mi to prinášalo radosť. Prostredia, v ktorých som sa nachádzala, spojitosť, ktoré som objavovala, príbeh mojich starých rodičov... Niekedy bol proces radosť a vytvoril si priestor na trúchlenie bolo podľa mňa dobrým rozhodnutím.

Prešli ste si počas toho piatimi fázami smútku?

Vo filme je naznačená cesta jednotlivými fázami. Pre každého sú však veľmi individuálne. Prvá fáza bola reprezentovaná príbehom imaginárneho jazera, ktoré je inšpirované tým Aralským. Tým, že z neho zmizla voda, odhalila sa nová planina, nový horizont, s ktorým sa človek musí vyrovnáť. Zároveň sa prostredie Aralského jazera stalo toxickým

pre ľudí, ktorí tam zostali. Zaujímalo ma sledovanie vplyvu vody. Vo filme Lapilli pre mňa bolo zásadným momentom, keď som si v krajinách a procesoch uvedomila prepojenie s príbehom mojich starých rodičov. Starý otec bol vedec, fyzik na Slovenskej akadémii vied, a stará mama bola jazyková učiteľka, a tiež veľmi spirituálny človek. Uvedomila som si, že na prírodu a jej procesy sa dá nahliadať nielen z exaktného vedeckého hľadiska, ale aj z toho mystického, a že to nemusí byť buď - alebo.

Tento moment bol pre mňa veľmi dôležitý. Pocítila som, že ide o akési „dedičstvo“ po mojich starých rodičoch, ktoré ovplyvnilo aj to, ako vnímam niektoré veci. Tak som potom pristupovala aj k samotnému filmu.

Nemáte pocit, že si ľudia v dnešnej dobe odopierajú priestor a čas na trúchlenie, a celkovo na prežívanie svojich emócií?

Človek to často potláča. Ja som tiež začala pracovať na tejto snímke až po roku a pol. Dovtedy som to, čo sa stalo,

trochu vytesňovala a nemyslela som na to. V konečnom dôsledku to však človeka vždy dobehnú. Systém, v ktorom žijeme, teda kapitalizmus, na to nie je nastavený. Vinu za to, že na to ľudia nemajú čas, by som skôr prisúdila tomuto. Na osobnej úrovni je to veľmi individuálny proces a vždy je to nová skúsenosť. Človek nevie, akým spôsobom k tomu môže pristúpiť.

Pomohla vám táto skúsenosť s tým, ako zaobchádzať so svojimi emóciami? Myslite si, že v budúcnosti

s nimi budete vedieť pracovať lepšie? Ťažko povedať. Ten proces vždy trvá a človek má len zriedka pocit, že už je so všetkým vyrovnaný. Práca na filme mi však v niečom pomohla: zanalyzovať si svoje pocity, dať ich do nejakého kontextu, nájsť k nim referenciu, ktorá je v niečom príjemná, aj keď to môže znieť čudne. V snímke je napríklad jedna scéna z jaskyne, ktorá reprezentuje veľmi temné obdobie, ale keď si to nakrúca nie teraz vybavím, mám na to

veľmi dobré spomienky, nemiernie ma bavilo skúmať to jaskynné prostredie. Svoje ťažšie momenty som vložila do prostredia, ktoré mi to dovolilo.

Ako na Lapilli reagovala vaša rodina?

Moja mama ho videla niekoľkokrát, bola aj na premiére v Karlových Varych. Po druhom raze povedala, že film nejakým spôsobom konzervuje jej rodičov a ešte stále vytvára ich prítomnosť. Na premiéru v bratislavskej A4 bola nielen moja rodina, ale aj bývalé žiačky starej mamy a kolegovia starého otca. Reagovali pozitívne, aj keď je to, samozrejme, pomerne ťažké, keďže film otvára aj ich osobné spomienky a príbehy s nimi.

A čo diváčka odozva?

Čo ma na filme teší, je, keď mi ľudia hovoria, čo si doň sami naprojektovali, aký bol ich myšlienkový proces či ako si vysvetlili niektoré veci. Vtedy mám pocit, akoby film žil so svojimi vlastnými životom, čo sa mi páči. Môžem mať svoje interpretácie, ale nie sú jediné. Veľmi sa mi to páči, pretože mám pocit, že ide o organizmus, ktorý žije. Diváci v ňom nachádzajú rozličné veci - niekedy to reflektuje ich vlastnú skúsenosť so zármuťkom. Keď sme Lapilli nedávno premietali v Kanade, jedna diváčka mi povedala, že v elementoch du-

sika vyslovene videla príbeh mojich starých rodičov. A pritom sa vôbec nepoznám, takže to bolo veľmi zaujímavé.

Na čom momentálne pracujete?

Dokončujem ďalšiu snímku, na ktorej pracujem už pomerne dlho. Malo ísť o môj prvý celovečerný film, ale potom sa stalo to, čo sa stalo, a začala som pracovať na Lapilli. Film bude hotový na budúci rok, jeho témou je kolektívna úzkosť. Dáva sa na mentálne zdravie z politickejšieho hľadiska a spytuje osobnú zodpovednosť. Dej sa odohráva v Berlíne, účinkuje v ňom niekoľko mladých ľudí, ktorí majú skúsenosti s vyhorením či úzkosťou, a za svoje problémy sa mnohokrát sami obviňujú. Vo filme v skupinovom prežívaní hľadajú systémové vplyvy na svoje prežitky.

V snímke Lapilli ste využili poetický jazyk. Je vám blízky?

Myslím si, že áno. Možno je špecifický aj tým, že ide o prírodu, má iný temporytmus, ktorý spoluvytváram strihom. V novom filme chcem pracovať s haptickejšou atmosférou a striedať rytmy. Bude to menej poetické. Ľudia na moju tvorbu zvyknú reagovať s tým, že je poetická. Rada pracujem s textom, so zvukom a ob-razom, mám pocit, že film je dobrou syntézou pre všetky

tieto veci, ktoré ma zaujímajú.

Je vaša tvorba nejakú tematicky ohraničená?

Zaujíma ma vytváranie imaginatívnych priestorov a krajín, v ktorých sa niečo môže udiť, nejaký proces. Podobné, ako v Lapilli, je to aj v tomto novom projekte, pretože tiež vytvárame nejaký medzipriestor, možno trochu utopický, v ktorom môžu ľudia spracovať svoju postskúsenosť, napríklad s vyhorením, a majú na to čas a priestor. To ma baví - že film, a najmä ten dokumentárny, môže vytvoriť takýto medzipriestor a medzičas. Okrem toho rada nahliadam na formy rezistencie, ako ľudia spochybňujú sociálne normy. Moje filmy sa často pohybujú na pomedzi politického a osobného.

Je nejaký dokumentarista, ktorý vás inšpiruje?

Sú isté typy filmov, ktoré ma inšpirujú - autorské, esejistické. Napríklad z autorstva nielen na Slovensku je pre mňa veľmi inšpiratívna Viera Čakányová. Nielen tvorbou, ale aj výskumom a celkovým prístupom, tým, ako pracuje s filmovými prostriedkami. Okrem toho sa rada zúčastňujem na festivaloch, ako je napríklad Ji.Hlava alebo sekcia Forum a Forum Expanded na Berlíne. Človek si tam vždy nájde inšpiratívne snímky.

© AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ

Českú vianočnú novinku Tri princezné nakrúcali na Bouzove

Katarína Sedláková.

Ak by ste chceli vymenovať všetky rozprávky a filmy, čo kedy nakrúcali na romantickom hrade Bouzov, bol by to dosť dlhý zoznam. Začínal by sa v roku 1959 rozprávkou O medvedu Ondřejovi a končil by sa najnovšou českou vianočnou rozprávkou Tri princezné, ktorá bude mať premiéru na ČTI na Štedrý večer. Hneď na Prvý sviatok vianočný ju odvysielala aj slovenská Jednotka o 20.20.

Uvidíme, či sa Tri princezné zaradia medzi najvydarenejšie rozprávky z Bouzova, ako bola O princeznej Jasněnce a letajícím ševci z roku 1987 či o tri roky mladšia Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše

Tri princezné odvysielala 25.12. aj Jednotka o 20.20.

Romantický moravský hrad Bouzov robí aj vianočné prehliadky. FOTO PRAVDA: KATARINA SEDLÁKOVÁ

phádek. V rokoch 1992-1994 na Bouzove točili hneď tri filmy o Fantaghiro, v roku 1997 Rumplcimprcamp, ktorú si však diváci napriek účinkovaniu Jiřího Bohdalovej či Júliusa Satinského až tak neobľúbili - na československej filmovej databáze má hodnotenie len 47 percent. Ešte slabšie dopadlo Království potoků z roku 2005, o čosi úspešnejšia bola rozprávka O dvanástich mesiacikoch podľa Boženy Němcovej, kde v roku 2012 zlu macochu hrala Veronika Žilková...

Na Bouzove vznikla aj slovensko-česká rozprávka Vianočné želanie z roku 2018, kde odvážneho kováča Martina hral Richard Autner. Nuž a poslednými predchodcami Troch princezien na Bouzove bola Princezná za-

kliata v čase - prvý diel sa nakrúcal v roku 2020, druhý o rok neskôr - princeznú Ellenu tu stvárnila Slovenka Natália Germán, alchymistku Améliu zasa populárna česká herečka Eliška Křenková.

V tohtoročnej rozprávkovej novinke budú tri princezné (v podaní mladých herečiek Doroty Šlajerovej, Sary Černochovej a Josefíny Markovej) zachraňovať kráľovstvo aj princa, ktorého hrá Josef Trojan, áno, syn slávneho herca Ivana Trojana (už si s otcom zahral aj vo filmovom Šarlátánovi). Kto by sa bál, že pôjde o akúsi ďalšiu feministickú rozprávku, toho herečka Josefína Marková vopred upokojuje: „Táto rozprávka, to nie sú stereotypy a feministky. Ide

„Na Bouzove vznikla aj slovensko-česká rozprávka Vianočné želanie z roku 2018, kde kováča Martina hral Richard Autner.

nej o to, že dievčatá sú schopné veľa vecí zvládnuť a robia si to po svojom, dievčenským spôsobom.“ Jej kolegyňa Dorota Šlajerová ju v rozhovore pre magazín Dnes doplnila: „Motív silnej princeznej sa v rozprávkach už istú dobu objavuje, nie je nový. Len tentoraz sa to posunulo. Princezné nie sú bezmocné krásavice, ktoré čaka-

jú, až sa o ne niekto postará. Sú silné a schopné pomáhať sebe i ostatným.“

Nuž, koho slová herečiek navadili a bude si chcieť prostredie, kde sa natáčalo, pozrieť na vlastné oči, má najbližšie šancu vybrať sa na netradičné prehliadky nazvané Vianočný hrad Bouzov už 27. a 28. decembra. Obe sa začínajú o 13. hodine a návštevníci uvidia vianočne vyzdobený hrad, ktorý postavili kedysi na prelome 13. a 14. storočia. Počas prehliadky sa dozvedia, že do roku 1696 ho striedavo vlastnili príslušníci rôznych českých a moravských rodov, neskôr panstvo kúpil rád nemeckých rytierov.

Aprópo, dnešnú romantickú podobu hrad získal po rozsiahlej prestavbe v rokoch 1895-1910. Projekt a plány rekonštrukcie vypracoval Georg

von Hauberisser na základe predstáv arcivojvodu Eugena Habsburského, veľmajstra rádu, ktorý celú stavbu financoval zo svojich prostriedkov. Ako podotkne sprievodkyňa, hrad dovtedy bez vežíček vyzeral ako väčšia stodola. Od roku 1945 je hrad Bouzov majetkom českého štátu a v roku 1999 ho vyhlásili za národnú kultúrnu pamiatku.

Alebo kto má more času a chce si skrátiť čakanie na Nový rok, môže sa na prehliadku Bouzova neďaleko Olomouca vybrať aj na Silvestra. Akurát si treba prehliadku rezervovať telefonicky. Mimochodom, Bouzov neúčinkoval len v rozprávkach, môžete ho vidieť aj vo filmoch ako Kopretiny pro zámekovou paní (1981), Mladý Indiana Jones (1993) či v Troch mušketeroch z roku 2012.

© AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ